

**А. А. Хрустовський
Т. І. Сідлецька**

До проблеми охорони та збереження культурної спадщини

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі розкрито проблему охорони та збереження культурної спадщини з політичної перспективи.

Ключові слова: культурна спадщина, культурні цінності, культурні об'єкти, охорона та збереження, світова спадщина ЮНЕСКО.

Abstract

The article discusses the problem of protection and preservation of cultural heritage from a political perspective.

Keywords: cultural heritage, cultural values, cultural objects, protection and preservation, UNESCO World Heritage Site.

Вступ

Культурна спадщина відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності та збереженні культурних цінностей поколінь. Її охорона та збереження стали пріоритетним завданням для багатьох країн, оскільки культурна спадщина є не лише символом нації, а й елементом економічного та соціокультурного розвитку.

Метою статті є дослідження проблеми охорони та збереження культурної спадщини з політичної перспективи.

Результати дослідження

Культурна спадщина є неоціненним джерелом національної ідентичності. Вона відображає історію, традиції та цінності кожного народу. Збереження культурної спадщини допомагає зміцнити почуття належності до свого народу та сприяє розвитку культурної самосвідомості. Культурна спадщина також є важливим ресурсом для туризму та культурного обміну, що сприяє економічному зростанню. Охорона культурної спадщини постає перед політичними викликами, пов'язаними з її збереженням. Забезпечення безпеки культурних об'єктів в умовах конфліктів та війн, боротьба з незаконною торгівлею культурними цінностями, забезпечення фінансування для реставрації та підтримки спадщини - ці завдання вимагають уваги та дій з боку політиків та міжнародних організацій.

Нормативно-правова база охорони культурної спадщини в Україні представлена такими основними законодавчими актами: Закон України «Про охорону культурної спадщини», Закон України «Про охорону археологічної спадщини», Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», Закон України «Про музеї та музейну справу». Ці закони визначають правові, організаційні, соціальні та економічні засади охорони культурної спадщини, регулюють відносини у цій сфері, встановлюють повноваження органів охорони культурної спадщини. Основним державним органом у сфері охорони культурної спадщини є Міністерство культури та інформаційної політики України. Воно здійснює державну політику в цій сфері, організовує облік пам'яток, веде Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Також важливу роль відіграють Державна служба з питань національної культурної спадщини, Національний заповідник «Софія Київська», Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник,

обласні управління культури.

У політології існує декілька теорій, які досліджують взаємозв'язок між політикою та культурною спадщиною. Зокрема, теорія культурної політики аналізує роль держави у підтримці та захисті культурних цінностей. Теорія міжнародних відносин досліджує вплив міжнародних угод на охорону культурної спадщини [1].

Завдання охорони культурної спадщини у сучасному світі неминуче стикається з рядом викликів. Від природних катастроф до людської діяльності, такої як війни та розорення, культурна спадщина зазнає значної загрози. Кібератаки та незаконна торгівля артефактами - лише декілька прикладів того, як сучасні технології та соціальні зміни можуть негативно впливати на збереження культурної спадщини.

З іншого боку, розвиток технологій відкриває нові можливості для охорони та вивчення культурної спадщини. Використання віртуальної реальності, штучного інтелекту та інших інноваційних засобів дозволяє нам занурюватися в історію та зберігати об'єкти культурної спадщини в цифровій формі.

Збереження культурної спадщини вимагає міжнародної співпраці та укладання міжнародних угод. Культурна дипломатія має велике значення для зміцнення зв'язків між країнами та обміну культурними цінностями. Міжнародні угоди, а також Конвенція ЮНЕСКО про збереження світової культурної спадщини встановлюють стандарти і правила охорони культурних об'єктів [2].

Важливу роль у збереженні культурної спадщини відіграє громадянське суспільство. Волонтерські ініціативи, освітні програми та активна участь громади допомагають у формуванні свідомого ставлення до цінностей власної культури та впливають на прийняття рішень, спрямованих на збереження спадщини.

Забезпечення політичної стабільності та економічного розвитку також є ключовим фактором для збереження культурного спадку. Політична нестабільність та конфлікти можуть призвести до руйнування цінних культурних об'єктів, тому політична стабільність є надзвичайно важлива для охорони нашої культури. З іншого боку, економічний розвиток може забезпечити необхідні ресурси для реставрації та підтримки культурних об'єктів.

Дослідники зазначають, що основними загрозами для об'єктів культурної спадщини в Україні є:

- недосконалість законодавства у сфері охорони пам'яток, відсутність дієвих механізмів його реалізації;
- неврегульованість питань володіння, користування та розпорядження пам'ятками;
- недостатнє фінансування заходів з охорони та збереження пам'яток;
- пошкодження та руйнування пам'яток внаслідок неналежного використання та утримання;
- неконтрольований вивіз культурних цінностей за кордон;
- вандалізм щодо об'єктів культурної спадщини [2; 3].

Російсько-українська війна ускладнила захист того, що є особливим і важливим для історії України. Бойові дії створили чимало проблем для догляду за старими будівлями та іншими культурними об'єктами в Україні. Під час війни люди почали цікавитися старовинними речами та скарбами в місцях бойових дій. Вони почали нелегально викопувати ці старі речі і вивозити їх, щоб таємно продати в інші країни. Багато пам'яток історії та культури уже зруйновані або пошкоджені російськими окупантами.

Для розв'язання цих проблем необхідно:

- вдосконалити нормативно-правову базу, прийняти нові закони щодо охорони пам'яток;
- збільшити фінансування галузі охорони культурної спадщини;
- посилити контроль за збереженням та використанням пам'яток, запровадити жорсткі штрафні санкції за порушення;

- активніше залучати громадські організації, волонтерів до охорони пам'яток.
- проводити інформаційно-просвітницькі заходи, щоб підвищити рівень обізнаності громадян у питаннях охорони культурної спадщини;
- запровадити дієві механізми боротьби з незаконним вивезенням культурних цінностей за кордон [2].

Висновки

За результатами дослідження можна зробити кілька висновків. Важливість культурної спадщини для національної ідентичності та економічного розвитку є очевидною. Однак охорона культурної спадщини стикається з численними викликами, включаючи політичні та економічні аспекти. Для успішного збереження культурних цінностей важливо розробляти належні політичні стратегії та законодавство, а також активно залучати громадськість та недержавні організації.

Серед рекомендацій для політиків та законодавців можна зазначити:

- забезпечення належної фінансової підтримки для охорони культурної спадщини;
- розробка та впровадження ефективних стратегій збереження культурних об'єктів, включаючи міжнародні стандарти та норми.
- залучення громадськості та створення партнерств з недержавними організаціями для спільних зусиль у збереженні культурної спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історико-культурна спадщина: проблеми дослідження і збереження / Ред. кол.: В. О. Горбик (відп. ред.), О. П. Дорошко, С. І. Кот, О. І. Лугова, С. І. Попович, Т. Г. Сокол, Н. В. Федоренко. НАН України. Інститут історії України; Інститут туризму ФПУ. К., 1998. 399 с.
2. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / Кот С. І. (відповідальний редактор), Денисенко Г. Г., Івакін Г. Ю., Катаргіна Т. І., Ковпаненко Н. Г., Скрипник П. І., Тимофійко В. І., Титова О. М., Федорова Л. Д. К.: Інститут історії України, 2015. 486 с.
3. Мойсеєнко В., Шостка І., Тарченко Н. Збереження культурної спадщини під час війни: міжнародне право та конкретні справи. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження» (з міжнародною участю) (м. Черкаси, ЧДТУ, 20–21 жовтня 2022 р.) /упоряд.: В. М. Лазуренко, І. Ю. Стадник, О. О. Яшан; М-во освіти і науки України, Черкас. держ.технол. ун-т. Черкаси: видавець Гордієнко Є. І., 2022. 337 с.

Хрустовський Анатолій Анатолійович – студент групи KIVT-216, факультет інформаційних електронних систем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: tolik6566tolik@gmail.com

Сідлецька Тетяна Іванівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Khrustovskyi Anatolii A. – student of the group KIVT-21b, Faculty of Information Electronic Systems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: tolik6566tolik@gmail.com

Sidletska Tetiana I. – Candidate of Art Criticism (Ph.D.), assistant professor of Social and Political Sciences Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com